

לבעינה של תורה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה שיצג

טו בסיוון תשפ"א

פרשת "בהעלותך"

"הֵן עִם כָּל־בֵּיא יָקוֹם וְכֹאֲרִי יִתְנַשָּׂא"

התבוננות במאורעות השעה

הרב תובע מ'המזרחי' להציב עמדה מנוגדת לכך¹: "לא הד קול שעם שנאוי בעולם הולך לבקש לו מקלט בטוח מרודפיו, לבדו ראוי להשיב לתנועת עולמים זו את חייה". יש המציגים את עיקרה של הציונות שמאחר ועם ישראל נרדף בגלותו - עוד בטרם התרגשה עלינו השואה - יש צורך לעשות צדק בעולם ולתת לעם זה ארץ ומדינה, שתהווה עבורו מקלט בטוח מרודפיו. אולם, הרב זצ"ל סבר שלא כך על התנועה הציונית לטעון. על התנועה הציונית

לקבל את זכות קיומה לא בשל ההיבט הזה של ההצלה, "אלא שגוי קדוש, סגולת העמים, גור אריה יהודה, ניעור מתרדמתו הארוכה", הקיץ משינה בת אלפיים שנים בגלות, "והנה הוא הולך ושב אל נחלתו אל גאון יעקב אשר אהב סלה". אנו שותפים בתהליך הגדול המתרחש לנגד עינינו שהגוי הקדוש, שהוא בבחינת

אירועי השעה המתרחשים בארצנו סוערים. בימים האחרונים אירעו פרעות בלוד ובערים נוספות בהן מתגוררים יהודים וערבים בשכנות. ישנן שתי דרכים להתבונן על כך: ניתן להתבונן על כך במבט חיצוני וטבעי, ומנגד ניתן וצריך להתבונן על המאורעות במבט רוחני-תורני. בשיחה זו אנסה ללכת בדרך השנייה ולפרוס הסתכלות מתוך המבט של בית המדרש על מאורעות הימים הללו.

"גור אריה יהודה ניעור מתרדמתו"

לפני כמאה ושמונה שנים שלח הרב זצ"ל אגרת לאגודת 'המזרחי' שהשתתפה בקונגרס הציוני בהתקיים באותה העת, בעקבות דבריו של הרצל שהצהיר כי "הציונות אין לה דבר עם הדת". באגרת זו

¹ אגרות הראי"ה, חלק ב, אגרת תקעא, עמוד רט

כאשר נידרש להילחם יש לעשות זאת מתוך שלמות הדעת ובשלווה. גם אני יצאתי מבית מדרש זה למלחמה ב-ט"ו בסיוון לפני שלושים ותשע שנים, וגם אז ברור היה לנו שאם יש צורך לצאת למלחמה כך עושים. אכן לא כולם חזרו, וחסדי שמיים הם שחלקנו נותר בחיים.

אכן עודנו ”עם שנאוי בעולם“. חשתי זאת השבוע על בשרי באופן אישי בעת היותי בחו"ל. אנו מפריעים לעולם לחיות עם הישמעאלים בצורה רגועה ובאחוה. למרות זאת, העיקר אינו ”לבקש מקום מקלט בטוח מרודפיו“, אלא מחויבותנו לברר בקרבנו את הערכים שעליהם תיכון מדינתנו, את נקודת הקודש שהיא בסיסה של תקומתנו: ”יסוד תחיית האומה בתורתה על אדמתה“.

”הַיָּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ”

עלינו להבין שעקרונית ערבים יכולים להתגורר בארצנו, בהתאם לסוגיית ”גר תושב“ המצריכה לימוד גדול. אך ראשית עלינו להבחין בין אויב לאוהב, ולהכיר בכך ששלטון ישראלי בארץ יוכל להתקיים רק כאשר לנוכרי הנמצא בתוכנו מיהו בעל הבית, שפָּמָקוֹם זה קיימת מלכות ישראל ועליו לקבל על עצמו את שלטון ישראל ואת הריבונות הישראלית. שאלה זו אינה רק שאלה פרקטית, אלא שאלה הלכתית ועל כן עליה להתברר בבית המדרש ועל האמת להיות ברורה לנו. השאלה האם מפלגה ערבית יכולה להצטרף לשלטון ועל ידה לבנות את הקואליציה היא שאלה עקרונית ותורנית.

ברצוני להדגיש שבית המדרש אינו עוסק בפרקטיקה או בפוליטיקה, בית המדרש עוסק בתורה ובערכים. בבית המדרש מבררים שאלות, כפי שנוהגים בלימודי העיון, לעיתים השאלות הינן קשות ונוקבות.

אני מצטרף לגדולי ישראל הסבורים שאי אפשר להכיל מציאות בה השלטון במדינת ישראל מתבסס על אויבינו, גם אם הם מצטיירים כנחמדים ונוהגים בנימוס. כך הייתה דעתו של הרב צבי יהודה זצ"ל².

הקב"ה גלגל מצב נוראי במדינת ישראל בו הנוכרים אשר בקרבנו 'הרימו את ראשם', עקב כישלוננו לגרום להם להבין שאין להם מקום לזקיפת ראש במדינה זו.

”גור אריה יהודה“, מתעורר ושב אל הנחלה שהקב"ה בחר לו. מתוך כך הוא תובע מן 'המזרחי' לצאת נגד המשפט שהזכרנו לעיל: **”המזרחי צריך הוא לתבוע תמיד שהסעיף המחפיר הנ”ל יימחק מהפרוגרמה”** - מהתוכנית - **”זתחתיו יכתב: ”שהציונות מבוססת היא על יסוד תחיית האומה בתורתה על אדמתה”**. עניינה של הציונות היא תנועה המבוססת על כך שעם ישראל שב לארצו לחיות בה חיי תורה. על 'המזרחי' לתבוע שזו תהיה סיסמתה של הציונות כולה.

”וְכֹאֲרִי יִתְנַשֵּׂא”

מתוך הסתכלות זו נפנה את מבטנו אל המתרחש במדינתנו.

מדינת ישראל מצויה בזמן שהוא כלל לא פשוט. בזמן זה מתרחשים בירורים לא קלים. בירורים מתבצעים על ידי שקלא וטריא. לימוד העיון הישיבתי מקנה ללומד דרך חשיבה ודרך בירור. מו"ר הרב יעקב כ"ץ התבטא פעם: **”מי שלומד עיון טוב - יודע לקרוא עיתון”**. נטיית רוב האנושות היא לראות את הדברים רק בהתאם לתמונת המצב החיצונית. למבט פנימי ועמוק יותר ניתן להגיע רק מתוך שאלות, קושיות וסתירות, כפי שנהוג בלימוד הישיבתי. הקושיות והסתירות יוצרות את הבירורים המובילים את האדם לקראת הבנה מעמיקה יותר. רק כך האדם מצליח בסוף להבין בצורה חדה את השיטה ההלכתית, וכך הוא גם כלפי כל דבר בעולם שמנסים לבררו.

החברה הישראלית הצליחה בחסדי שמיים לבנות מדינה נפלאה, מדינה של חסד וערכים נפלאים. גם ערך 'טוהר הנשק', שלעיתים מיושם בצורה שגויה, נובע מתוך בירור ערכי של המדינה. תופעה שאינה קיימת בשום עם ולשון. כמה נפלא הוא העם שלנו! כמה נפלא היה לשמוע ולראות יהודים מכל הסוגים, אף כאלה שאינם חושבים את ספסלי בית המדרש, שעזבו את נוחיותם ואת משפחותיהם שיצאו בערב שבת כדי לסייע לאחיהם שגרים בלוד, מתוך איכפתיות מהכבוד הישראלי.

שמחתי לשמוע הבוקר מאחד מחיילינו הנפלאים, שהיה ברור להם שהם לקראת יציאה לקרב על עזה. הוא אמר זאת בפשטות ובשלווה, מתוך הבנה נכוחה של המצב -

² עיין להלכות ציבור, כרוזים מה-נב ובהרחבות במהדורה החדשה.

המעשית. נבין את הדברים, נפנים אותם, נהיה שותפים בתהליך הגדול, המתומצת במילים המדודות של הרב זצ”ל: ”הציונות מבוססת היא על יסוד תחיית האומה בתורתה על אדמתה”.

את היסוד הזה עלינו להבין ולקנות בקרבנו בישיבה על ידי בניית משנה אמונית עמוקה. על ערכים להיבנות מתוך בית המדרש ומתוך עולם תורני עמוק, לא מתוך רגש, ואפילו לא רגש פטריסטי. על הבניין האמוני-רוחני של האדם להיות מושתת על לימוד תורת הראי”ה קוק ובנו הרצי”ה קוק, שהיא תורת הגאולה של עם ישראל החוזר לארצו. לאחר שנבנה את קומה זו בקרבנו נוכל להיות שותפים במימושה במהלך חיינו הפרטיים.

דיון זה איננו נוגע רק לשאלה הפוליטית על הצבעה בבחירות. עיקרו הוא לשם גיבוש חיים הנוטעים בתחושת שליחות תורנית לחנך לתורת ארץ ישראל בישיבה ובחוץ לארץ, לחיות בשליחות רוחנית של התגדלות בתורה והעמדת תורה גדולה וכללית שתאיר את חיים המעשיים של כל אחד ואחד לאחר שנות ישיבת ’ההסדר’. חיינו של בוגר ישיבת ’הסדר’ שבמשך שנות הישיבה בירר לעצמו את הסוגיה הזאת יהיו מוכוונים אל הערכים הללו - לחיות את זכותנו על הארץ, לחיות את החובה המוטלת על כל אחד ואחד שזכה ללמוד את תורת בניין האומה, להיות מוכנים גם למאבקים על כך ולשלם מחירים על זה. משמעות הדברים היא לגור בלוד, ברמלה, בעיר דוד, ברובע ”המוסלמי” ובכל מלוא רוחב ארצנו, משום שלמען ערכים ישנה נכונות להיאבק, על אף המחירים הכלולים בכך לעיתים, ואלמלא כן החיים הם נמוכים, רדודים וחסרי תכלית.

המשפט שכבר חזרנו עליו מספר פעמים: ”הציונות מבוססת על יסוד תחיית האומה בתורתה על אדמתה” מתמצת את השליחות שעל כל אחד ואחד מיושבי בית המדרש להיות חלק ממנה. לוואי ונזכה להיות נאמנים לשליחות הגדולה שהקב”ה נתן לנו בדור זה.

ודאי שצריכים לכבדם ולאפשר להם זכויות אזרחיות, אולם מכורח המציאות הוא שקודם כל יבינו שחיהם כאן הם כעין מעמדו של גר תושב, המקבל עליו שבע מצוות בני נח ורשאי לחיות בארץ אם יקבל עליו את שלטון ישראל. מאחר ונכשלנו בכך איבדנו את גורם ההרתעה ואנו נדרשים לעמול ולהשיב אותו.

במידה מסוימת חודרת כעת ההכרה בכך, אם כי לצערי עדיין לא במישור העקרוני. במישור המעשי, המאורעות שהתרחשו במדינה העלו לסף התודעה שלא ניתן להסתמך על אויבים. הקב”ה גלגל את המאורעות כך שהדבר יתרחש בשעה בה עמדה להתייסד ממשלה בעלת צביון מסוים, דבר שעדיין הדבר עלול להתרחש בשל הזיכרון קצר-הטווח שיש לחברה הישראלית. אולם, הבירור העקרוני עדיין לא נערך ועל כן יש צורך לברור בין כותלי בית המדרש. אמת שיש חילול שם שמיים בהנהגה היוצאת כנגד התורה, אולם המצב החמור של נתינת ראש וכוח שלטוני לאויבינו, המוכנים, רוצים ופועלים להורגנו הינו בלתי אפשרי, ולעניות דעתי זהו חילול השם גדול יותר.

אנו עם המיוסד על ערכים, לא עם המבוסס על פרקטיקה. אנו עסוקים בלברר את הדרכת התורה ומתחקים אחר האמת הנדרשת בכל מצב ומצב, ולא אחר ההתנהלות הפרקטית, אפילו לא בשביל תורה.

”מי שפעל עם א-ל”

פשרו האמתי של התהליך בעם ישראל הוא שהציונות מבוססת על ”יסוד תחיית האומה בתורתה על אדמתה”. זהו לאמתו של דבר פשר כל המתרחש לעינינו. ”גור אריה יהודה ניעור” וגור האריה הזה הוא חזק ויודע להכות באויביו. מבחינה ביצועית אין לו שום מניעה למוטט את מערך הטילים בעזה, אלא שהוא מעוכב מבחינת הכרת האמת הערכית והעקרונית. את זאת על בית המדרש לברר ומכאן תוקרן עוצמה לעם ישראל כולו. לא שבנו לארצנו למען מצוא מקלט בטוח מרודפינו ומאויבינו, אלא לשם מימוש הערכים הללו.

משמעות הדברים עבורנו כבני ישיבה, ובפרט כאשר חלקנו תושב חו”ל לעת עתה, היא קודם כל מצד בירור האמת. גם בלימוד גמרא מבררים קודם כל את השיטה כשלעצמה עוד בטרם ביררו את הנפקא מינה וההשלכה